

Cópia simples; papel; letra humanística; 300 x 390 cm
AHPOu, Hospital Provincial de San Roque, caixa 5885

O Hospital Provincial de San Roque

A incapacidade dos pequenos e precarios hospitais de orixe medieval para afrontar os reiterados azoutes epidémicos acaecidos no século XVI na cidade de Ourense, levaron a que no ano 1561 o **bispo Francisco Blanco** decidise fundar, de acordo co concello, o **Hospital de San Roque**. A súa construción realizouse co produto obtido da venda da práctica totalidade daqueles hospitais medievais, e para o seu sostemento foi dotado con rendas fornecidas polo prelado ás que, ao longo do tempo, se lle engadiron outras por vía de compra, doazón ou legado testamentario.

Esta **concentración hospitalaria** a partir dos establecementos medievais permitiu optimizar recursos e converter o de San Roque no hospital máis importante de Ourense. Ademais da obriga de atender pobres e enfermos, exerceu funcións de **hospital militar** ata o século XX, prestando asistencia sanitaria aos destacamentos que se atopaban na cidade ou en localidades próximas. O mencionado proceso de concentración hospitalaria e a maior relevancia da **función sanitaria** nos hospitais fundados dende o século XVI marcaron claras diferenzas coa situación de aqueles precarios hospitais medievais que eran pouco máis que casas de asilo para indixentes.

Dende a súa fundación e ata o século XIX, o Hospital de San Roque estivo baixo o padroado compartido do Concello, do bispo e do Cabido catedralicio e levou unha existencia irregular, ás veces moi precaria. Durante o oitocentos, as **leis de Beneficencia** promulgadas polo **Estado liberal** entregaron a súa tutela ás administracións locais e ás xuntas de Beneficencia, momento no que foi rebautizado como **Hospital Provincial de San Roque**. Estas reformas tamén remataron coa súa autonomía financeira, xa que os seus bens foron intervídos polo Estado, e para o seu mantemento comezaron a inxectárselle recursos consignados nos orzamentos provinciais. Dende 1868 pasou a administralo a **Deputación Provincial** ata que no ano 1993 a súa xestión foi transferida á Xunta de Galicia.

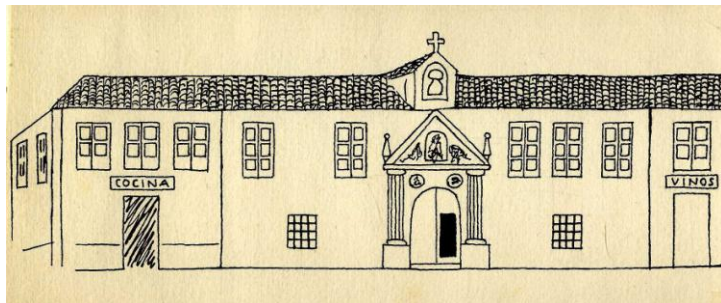
O primitivo **edificio** do século XVI levantouse nos terreos coñecidos como Horta do Concello, a carón dos soares que hoxe ocupa a Alameda. O inmovible organizábase en torno a un patio central e contaba con cinco enfermarias. En 1856 foi trasladado ao edificio do Colexio das Mercedes e en 1930 aos novos pavillóns do Hospital Modelo das Lagoas. En 1979 instalouse na súa actual localización, baixo a advocación de Santa María Nai, para incorporarse finalmente ao Complexo Hospitalario de Ourense (CHOU) en 1998.

O arquivo do Hospital

A diferenza do Regulamento de 1851, as Constitucións de 1671 conteñen varios artigos dedicados ao **arquivo do hospital** nos que se evidencia a súa importancia como custodio dos títulos dos bens e dereitos cos que se sufragou o Hospital durante o Antigo Réxime: “porque no pueden durar las haciendas sin papeles, y estos se pierden con facilidad si no ay archibo donde con cuy-

dado se guarden”.

Así vemos como a xestión e defensa desa facenda ou **patrimonio** xerou unha masa documental integrada por cartolarios, escrituras de foros, censos, xuros, rateos, preitos, etc. cos que o hospital podía asegurar o seu dereito á percepción das rendas coas que se sostíña. Ademais, o control puntual da percepción delas deu lugar a memoriais cobradores, relacións de debedores, etc.

Copia dun debuxo de Ático Noguero do primitivo edificio do Hospital de San Roque (século XVI) que evoca o estado deste antes da súa demolición en 1927. A portada renacentista reinstalouse na praza da Trindade. AHPOu, Colección de debuxos de Ático Noguero, caixa 9579.

Por outra parte consérvase **documentación administrativa** tal como correspondencia, libros rexistros de entrada e saída, facturas de provedores, libros e expedientes relativos á xestión do persoal, inventarios dos papeis do arquivo, distintos tipos de libros de contabilidade, etc. Parte desta documentación administrativa reflicte actividades específicas dos hospitais: rexistros de entrada e saída de enfermos, libros de filiación de enfermos, rexistros de nacementos e defuncións, ou inventarios de bens mobles, roupa e material sanitarios, entre outros. De especial interese resulta todo o relacionado coa **actividade clínica** como partes médicos, receitairos de alimentos, receitairos de medicación, historias clínicas ...

Na medida en que o Concello, a Mitra e o Cabido catedralicio compartiron o padroado do Hospital de San Roque durante a Idade Moderna, pódese atopar documentación ou información relativa a este establecemento nos seus respectivos fondos documentais. Do mesmo xeito, en tanto que durante boa parte dos séculos XIX e XX dependeu da Deputación Provincial, tamén se conservan no seu arquivo documentos da mesma clase.

Como resulta evidente, os **fondos hospitalarios** son indispensables para reconstruír o pasado das súas respectivas institucións produtoras, pero tamén para o estudo histórico da medicina, da epidemioloxía e, en xeral, das actividades sociosanitarias. Asemade, revelan as respostas que a sociedade de cada época lle deu á pobreza, á marxinalidade e á enfermidade; e fornecen datos útiles para estudos de economía e sociedade, en particular no referido á Idade Moderna, xa que ofrecen información sobre diversos tipos de rendas, prezos de distintos produtos, salarios, etc.

ARQUIVO HISTÓRICO PROVINCIAL
Rúa Hernán Cortés 2, 32005 Ourense
arq.prov.ourense@xunta.es

XUNTA
DE GALICIA

Textos: Francisco Sandoval Vereá. Imaxes: Amalia Castro Dacosta. D.L. OU 67/2006